

Sygn. akt II CSK 613/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 listopada 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

SSN Roman Trzaskowski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa M.P.

przeciwko Skarbowi Państwa - Powiatowemu Inspektoratowi Weterynarii w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 14 listopada 2019 r.,

skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w G.

z dnia 25 maja 2018 r., sygn. akt V Ca (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania pozostawiając
temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2018 r. Sąd Rejonowy w G. oddalił powództwo M.P. skierowane przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez

Powiatowego Lekarza Weterynarii w G.. o zapłatę 60.152,14 zł, tytułem odszkodowania za szkodę jak poniósł na skutek zabicia z nakazu Inspekcji Weterynaryjnej 7100 sztuk indyków.

W motywach rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy ustalił, że powód prowadzi indywidualne gospodarstwo rolne, w którym hoduje indyki. Dokonuje on dostawy produktów rolnych pochodzących z własnej działalności rolniczej, korzystając ze zwolnienia z opodatkowania podatkiem VAT, jako rolnik ryczałtowy. Nie jest czynnym podatnikiem VAT, nie ma obowiązku wystawienia faktur za wykonywane czynności. Dostarczając produkty rolne czynnemu podatnikowi VAT dostaje od niego jako nabywcy fakturę VAT-RR dokumentującą transakcję; nabyte produkty rolne nabywca obejmuje zryczałtowanym podatkiem VAT w wysokości 7% i taką kwotę (brutto) wypłaca rolnikowi ryczałtowemu. W dniu 10 marca 2016 r. powód zawarł z E. sp. z o.o. w P. umowę kontraktacji, na podstawie której zobowiązał się sprzedać spółce drób rzeźny w ilości 5700 sztuk indyczek i 7200 sztuk indorów. Cenę 1 kg indora przy wadze 19-21 kg strony ustaliły na 5,73 zł z/kg a za indyczkę przy wadze 8-10 kg na 5,46/kg. Na każdą partię dostarczonego drobiu spółka zobowiązała się wystawić fakturę VAT-RR. Powód zakupił pisklęta i paszę płacąc ceny z podatkiem VAT. Podobnie pozostałe koszty związane z prowadzeniem gospodarstwa i hodowlą wymagają wydatków pieniężnych, a cenę każdorazowa podwyższa podatek VAT.

Z uwagi na stan zagrożenia ptasią grypą, (...) Wojewódzki Lekarz Weterynarii nakazał natychmiastowe zabicie całego stada indyków należących do powoda. W dniu 29 grudnia 2016 r. dokonano oszacowania zabitych zwierząt, z czynności tej sporządzono protokół. Szacowania dokonały trzy osoby: E.P., E.S. i A.B.. Przy szacowaniu wszystkie te osoby uwzględniły gatunek, wiek, kondycję, płeć, wartość hodowlaną lub użytkową, wartość jednostkową" według dokumentów poświadczających cenę zakupu zwierzęcia. Tak samo oznaczyły ilość sztuk indyków 21 tygodniowych na 7 100 sztuki i ich masę jednostkową na 23,38 kg. Przy czym dwie pierwsze osoby szacujące oznaczyły cenę za 1 kg indyków na 5,32 zł, a trzecia osoba na - 4,83 zł. Łącznie wyliczono średnią wartość z trzech szacowań na kwotę

855 996,35 zł. Przyjęte przy szacowaniu ceny jednostkowe były cenami netto. Przyjęto je na podstawie umowy kontraktacji zawartej przez powoda oraz na podstawie danych z rynku mięsa drobiowego nr (...) opublikowanego przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Przy sporządzaniu protokołu powód nie zgłosił zastrzeżeń do oszacowanej wartości odszkodowania. Zastrzeżenia złożył w piśmie z dnia 2 stycznia 2017 r. wskazując, że w protokole szacowania sporządzonym przez rzeczoznawców E.P. i E.S. błędnie obliczono kwotę jednostkową, bowiem cena z umowy kontraktacji - 5,72 zł brutto została pomniejszona o podatek VAT. Jego uwzględnienie powinno doprowadzić do uzyskania ceny 5,35 zł netto, a nie 5,32 zł. Wskazał, że jego status jako rolnika ryczałtowego uzasadnia ustalenie odszkodowania według cen brutto.

W dniu 3 stycznia 2017 r. dokonano korekty szacowania w ten sposób, że rzeczoznawcy: E.P. i E.S., poprawiły końcową kwotę odszkodowania na 888.089,30 zł, co dało średnią z trzech szacowań – 859.316,32 zł. Protokół podpisali trzeciej rzeczoznawcy oraz powód.

W piśmie z dnia 26 stycznia 2017 r. skierowanym do Inspekcji Weterynaryjnej zwrócił uwagę, że przyjęcie ceny netto za 1 kg było nieprawidłowe, ponieważ jest rolnikiem ryczałtowym i przyjęcie takiej ceny rodzi po jego stronie stratę.

Decyzją z dnia 10 lutego 2017 r. Powiatowy Lekarz Weterynarii w G., na podstawie art. 49 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt przyznał powodowi odszkodowanie ze środków budżetu państwa w wysokości 859.316,32 zł za stado 7 100 sztuk indyków, zabitych z nakazu Inspekcji Weterynaryjnej; odszkodowanie zostało powodowi wypłacone.

Nie akceptując wysokości odszkodowania powód wystąpił z powództwem o zapłatę 60.152,14 zł początkowo wskazując, że jest to podatek VAT w wysokości 7%, o który niesłusznie pomniejszono należne mu odszkodowanie, ponieważ ustalając jego wysokość przyjęto ceny drobiu netto; następnie żądanie formułował jak żądanie zapłaty odszkodowania we właściwej wysokości.

W toku procesu Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego, który ostatecznie ustalił wysokość należnego powodowi odszkodowania na kwotę 818.370,14 zł netto, przyjmując wagę indyków jako 165.998 kg i cenę 4,93 zł/kg netto. Osią sporu był więc sposób oszacowania indyków wyrażający się w tym, czy ustalenie wysokości tego odszkodowania ma nastąpić według cen drobiu netto czy cen brutto.

Zdaniem Sądu właściwe były wyłącznie ceny netto. Sąd wskazał, że szkoda powoda co prawda powstała na skutek działania organów Państwa, ale Państwo nie ponosi w zaistniałych okolicznościach winy. Kwota odszkodowania ma powodowi pomóc odbudować stado, a nie ma za zadanie kompensować pełnej szkody. Sąd powołał § 6 ust. 1-2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz.U. z 2009 r., Nr 142, poz. 1161), który wskazuje, jakie dane muszą być uwzględnione przy ustalaniu tzw. wartości rynkowej zwierzęcia. Odszkodowanie bowiem, zgodnie z art. 49 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych (Dz.U. z 2008 r., Nr 213, poz. 1342) przysługuje w wysokości wartości rynkowej zwierzęcia. Biorąc pod uwagę, że w § 6 ust. 2 pkt 5 powołanego rozporządzenia jest mowa o informacjach określonych w przepisach w sprawie zbierania danych rynkowych, a te w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie zbierania danych rynkowych (Dz.U. z 2011 r., Nr 160, poz. 960) wydanym na podstawie delegacji wynikającej z przepisów ustawy z dnia 30 marca 2001 r. o rolniczych badaniach rynkowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1160) są wskazane w cenach netto, to zdaniem Sądu Rejonowego tylko takie ceny można uznać za ceny rynkowe i przyjąć je do ustalania wysokości odszkodowania. Sąd Rejonowy podkreślił również, że nie jest możliwe domaganie się zasądzenia podatku VAT od otrzymanego przez powoda odszkodowania, ponieważ otrzymanie odszkodowania nie jest czynnością podlegającą opodatkowaniu tym podatkiem.

Apelacja powoda została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 25 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w całości podzielił ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i dokonał przez ten Sąd ocenę prawną. Sąd Okręgowy wskazał, że nie ma przepisów, które nakazywałyby wyliczanie cen rynkowych w

kwotach brutto, a sposób ustalania odszkodowania przewidziany w kodeksie cywilnym nie ma tu zastosowania. Przepisy nie przewidują rekompensaty wszelkiej szkody, a odszkodowanie ma tu charakter pomocy Państwa i jest bliższe zapomodze dla rolnika.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Okręgowego powód zarzucił naruszenie prawa materialnego to jest art. 49 ustęp 1, 2, 3 i 8 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2008 r., Nr 213, poz. 1342 ze zm.; dalej jako „ustawa o ochronie zwierząt”) oraz § 6 ust. 2 pkt 4, 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz.U. z 2009 r., Nr 142, poz. 1161; dalej jako „rozporządzenie z 30 lipca 2009 r.”) a także naruszenie § 2 ust. 1 pkt 1 ppkt a)-c), ust. 2 pkt 2, § 3, § 5 oraz § 12 pkt 10 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 lipca 2011 r. w sprawie zbieranych danych rynkowych (Dz.U. z 2011 r., Nr 160, poz. 960; dalej jako rozporządzenie z 22 lipca 2011 r.”) oraz naruszenie art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 9 maja 2014 r. o informowaniu o cenach towarów i usług (jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 178; dalej jako „ustawa o cenach”) przez wadliwą wykładnię tych przepisów polegającą zarówno na ich zastosowaniu jak i niezastosowaniu.

We wnioskach kasacyjnych skarżący domagał się uchylenia zaskarżonego wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu Rejonowego i uwzględnienie powództwa ewentualnie uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt w art. 49 ust. 1, 2 i 3 stanowi, że za zwierzęta poddane ubojowi z nakazu organów Inspekcji Weterynaryjnej przysługuje odszkodowanie ze środków budżetu państwa (ust. 1), odszkodowanie to przysługuje w wysokości wartości rynkowej zwierzęcia (ust. 2), a wartość rynkową zwierzęcia określa się na podstawie średniej z trzech kwot oszacowania przyjętych przez powiatowego

lekarza weterynarii oraz dwóch rzeczoznawców wyznaczonych przez tego lekarza z prowadzonej przez niego listy rzeczoznawców (ust. 3). Należy przyjąć, że sposób ustalania wysokości odszkodowania jako średniej z kwot ustalonych przez dwóch rzeczoznawców i lekarza ma zastosowanie w postępowaniu administracyjnym, w jakim następuje wydanie decyzji o odszkodowaniu, zgodnie z ust. 8 tego artykułu. Zważywszy, że powołany przepis przewiduje, iż posiadacz zwierzęcia niezadowolony z decyzji może w terminie miesiąca od jej doręczenia wnieść powództwo do sądu, należy przyjąć, że w postępowaniu przed sądem mechanizm ustalania wysokości odszkodowania przewidziany w art. 49 ust. 3 nie ma zastosowania. Wysokość odszkodowania może być ustalona w sposób dopuszczony przepisami kodeksu postępowania cywilnego, w tym również przy wykorzystaniu opinii biegłego. Za wiążącą natomiast należy uznać regulację wynikającą art. 49 ust. 2 tej ustawy. Zgodzić się należy ze stanowiskiem Sądów, że przewidziane w powołanych przepisach odszkodowanie ma charakter ograniczony, jego celem jest zadośćuczynienie szkodzi odpowiadającej wyłącznie *damnum emergens*, co pozostaje w zgodzie z art. 361 § 2 k.c., który to przepis takie ograniczenie odszkodowania wprost dopuszcza, gdy wynika to m.in. z przepisu ustawy. Brak jest jednak jakichkolwiek podstaw, aby odszkodowaniu temu przypisać cechę zapomogi, co miałyby uzasadniać dalsze ograniczenie jego wysokości. Odpowiedzialność Państwa za szkodę legalną, z taką bowiem jej postacią mamy w sprawie do czynienia, została ograniczona do wartości rynkowej zwierzęcia, a ustawodawca zdecydował o danych, które muszą być uwzględnione przy ustalaniu tej wartości. Zgodnie z § 6 ust. 2 rozporządzenia z 30 lipca 2009 r. wartość rynkową zwierząt ustala się uwzględniając ich cechy przedmiotowe (pkt 1 ust. 2) czyli gatunek, masę, kondycję i wiek oraz korzysta się z dokumentacji, z której wynikać może cena zakupu zwierzęcia (pkt 4 ust. 2), nadto uwzględnia się cenę rynkową zwierzęcia w dniu szacowania oraz informacje określone w przepisach w sprawie zbierania danych rynkowych (pkt 5 ust. 2 § 6). Dwa ostatnie parametry bez wątpliwości dotyczą cen rynkowych, a więc takich, jakie funkcjonują w obrocie powszechnym, właściwym dla danego towaru, a więc cen brutto. Wynika to wprost z art. 3 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 ustawy z dnia 9 maja 2014 r. o informowaniu o cenach towarów i usług. Powołany przepis stanowi, że cena to

wartość wyrażona w jednostkach pieniężnych, którą kupujący jest zobowiązany zapłacić przedsiębiorcy za towar lub usługę oraz stanowi, że w cenie uwzględnia się podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy, jeżeli na podstawie odrębnych przepisów sprzedaż towaru (usługi) podlega obciążeniu podatkiem od towarów i usług lub podatkiem akcyzowym. Cena zatem, za którą zwierzę zostało zakupione (cena zakupu), w sposób oczywisty zawierała podatek VAT, podobnie jak i aktualna cena rynkowa zwierzęcia, czyli wartość wyrażona w jednostkach pieniężnych, którą kupujący jest zobowiązany zapłacić za towar w obrocie powszechnym właściwym dla danego towaru plus VAT. Wszystkie te parametry stanowią elementy konstytutywne pojęcia „wartość rynkowa zwierzęcia” i twierdzenie, że wartość rynkowa zwierzęcia powinna być ustalona przy zastosowaniu cen netto, w sposób oczywisty narusza § 6 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia z dnia 30 lipca 2009 r. i art. 3 ust. 2 ustawy o cenach.

Wskazanie w § 6 ust. 2 pkt 5 rozporządzenia z 30 lipca 2009 r., że oprócz aktualnej ceny rynkowej zwierzęcia w dniu szacowania należy uwzględnić informacje określone w przepisach w sprawie zbierania danych rynkowych - co kieruje uwagę na przepisy wykonawcze do ustawy z 30 marca 2001 r. o rolniczych badaniach rynkowych (Dz.U. z 2011 r., Nr 160, poz. 960) w postaci rozporządzenia z 22 lipca 2011 r. - nie uzasadnia twierdzenia, że chodzi o ceny netto. Przepisy tego rozporządzenia istotnie wszystkie ceny: skupu, zakupu sprzedaży, targowiskowej itp. oznaczają jako średnią cenę netto. Powołana ustawa i rozporządzenie wykonawcze dotyczą zbierania danych rynkowych i zgodnie z art. 6 ust. 1 tej ustawy mogą być wykorzystane tylko w celu jej wykonania. Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy tworzy ona „podstawy do prowadzenia bieżących badań poziomu cen i wielkości obrotów artykułami rolno-spożywczymi. Udostępnienie wyników badań będzie miało istotne znaczenie dla uczestników rynku rolnego w Polsce oraz decydentów na szczeblu makroekonomicznym. Przez dostosowanie badań, co do zakresu i metodologii, do wymogów określonych w rozporządzeniach Unii Europejskiej (UE) (załącznik), po akcesji stanie się możliwe przekazywanie informacji rynkowych przez polską administrację do instytucji UE. Dostosowania te, z uwagi na zwiększenie reprezentatywności badań, wpłyną również na podniesienie jakości tworzonej informacji o cenach artykułów

rolno-spożywczych. Obowiązek przekazywania instytucjom UE danych rynkowych spoczywa na wszystkich krajach członkowskich i jest to jeden z warunków realizacji Wspólnej Polityki Rolnej. Znaczenie informacji rynkowej dla instytucji UE, podobnie jak dla rządów poszczególnych krajów, jest szczególnie istotne, ponieważ wiele z instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej jest realizowane na podstawie notowań cen produktów i podaży”. Z przytoczonego fragmentu uzasadnienia projektu ustawy jednoznacznie wynika, że wskazanie cen towarów na poziomie netto jest zabiegiem celowym prawodawcy z uwagi na inne znaczenie i przeznaczenie takich danych rynkowych. Ponadto skarżący trafnie w skardze kasacyjnej wskazuje, że istnieje wielość stawek podatku VAT, i stawki te, również uzależnione od uprawnień podatnika, nie mają związku z danymi rynkowymi.

Celem odszkodowania, o które chodzi, jest, jak wskazano wyżej, zrekompensowanie powodowi straty, jaką poniósł, a więc tzw. szkody rzeczywistej. Sąd Najwyższy zajmował się już zagadnieniem, w jaki sposób ustalać odszkodowanie za szkodę, w sytuacji, gdy poszkodowany jest lub nie jest podatnikiem podatku VAT. Pogląd, że odszkodowanie za szkodę poniesioną przez podatnika podatku VAT na skutek zniszczenia rzeczy ustalone według ceny rzeczy, nie obejmuje podatku VAT mieszczącego się w tej cenie w zakresie, w jaki poszkodowany może obniżyć należny od niego podatek o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu rzeczy, jest poglądem ugruntowanym, akceptowanym w orzecznictwie i doktrynie. Powód nie jest podatnikiem podatku VAT, nie może skorzystać z mechanizmu obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego przy nabyciu towaru. Gdyby nie decyzja o poddaniu stada ubojowi, powód jako rolnik ryczałtowy, sprzedając indory uzyskałby od nabywcy cenę z VAT-em. Niemożność skorzystania przez niego z tego uprawnienia i jednocześnie pomniejszenie ceny rynkowej przy ustalaniu wartości rynkowej o podatek VAT powoduje, że uzyskane odszkodowanie nie rekompensuje mu poniesionej straty.

Z przedstawionych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

as]

aj

